

Advies Zorginstituut Nederland in een geschil over de uitvoering van de zorgverzekering

De Stichting Klachten en Geschillen Zorgverzekeringen (SKGZ) heeft op 4 januari 2022 aan Zorginstituut Nederland (het Zorginstituut) advies gevraagd als bedoeld in artikel 114, derde lid, van de Zorgverzekeringswet (Zvw). Verzoekster en verweerder hebben een geschil over de verstrekking van het voorleesapparaat OrCam® MyReader 2.0.

Bij de adviesaanvraag heeft de SKGZ een kopie van het dossier gestuurd. Het Zorginstituut brengt een voorlopig advies uit, dat nog aangepast kan worden als uit het verslag van de hoorzitting en/of aanvullende stukken nieuwe feiten of omstandigheden naar voren komen.

In de tussen partijen overeengekomen zorgverzekering is de aanspraak op hulpmiddelenzorg omschreven. Dit komt overeen met de Zvw.

Vooraf merkt het Zorginstituut nog op dat zijn adviestaak beperkt is tot de vraag of verzoekster aanspraak heeft op een verstrekking of een vergoeding op grond van de basisverzekering. Dit betekent dat het Zorginstituut twee vragen beantwoordt. Namelijk, of de zorg in geschil onderdeel is van het basispakket en vervolgens of verzoekster op deze zorg is aangewezen. Dit laatste is een medische beoordeling. Er is een BIG-geregistreerde medisch adviseur betrokken bij de beoordeling van het geschil. Het Zorginstituut baseert het advies op de beschikbare informatie in het toegezonden dossier.

Het advies van het Zorginstituut kan geen betrekking hebben op een beslissing van verweerder op basis van de aanvullende verzekering of coulance.

Situatie van verzoekster

Verzoekster heeft als gevolg van niet-aangeboren hersenletsel (NAH) stoornissen in de visuele aandacht en snelheid van informatieverwerking.

In mei 2020 werd door Koninklijke Visio een mobiele beeldschermloep, de Compact 7HD, geadviseerd. Uit het dossier blijkt dat dit hulpmiddel door verweerder is verstrekt aan verzoekster. In december 2020 gaf Koninklijke Visio een nieuw advies om de beeldschermloep in te ruilen voor de OrCam® MyReader 2.0. Verzoekster heeft hiertoe een aanvraag ingediend bij verweerder voor de OrCam® MyReader 2.0.

Verweerder wijst de aanvraag vooralsnog af. In augustus 2021 schrijft verweerder dat de aangevraagde OrCam® MyReader 2.0 valt onder voorleesapparatuur. Volgens vaste jurisprudentie bestaat er alleen een indicatie voor voorleesapparatuur als een visueel gehandicapte een zodanige beperking heeft dat deze niet meer kan volstaan met onder andere een beeldschermloep. Toch wijst verweerder het standpunt af, met als motivering dat bij verzoekster geen stoornis speelt in de visuele functie. Verzoekster heeft een handicap bij het verwerken van visuele informatie.

In zijn reactie richting de SKGZ schrijft verweerder dat de aanvraag wordt afgewezen met als basis de vigerende interpretatie van artikel 2.13 lid 1 onderdeel b aanhef en ten eerste van de Regeling zorgverzekering (Rzv).

Verweerder verwijst naar de toelichting die het Zorginstituut gaf in een eerder advies van 15 november 2018¹. Verweerder schrijft dat hieruit volgt dat verzekerden bij wie vanwege een NAH sprake is van een *visuele functiebeperking* op grond van artikel 2.13 Rzv toegang hebben tot een hulpmiddel. In het geval van verzoekster is geen sprake van een visuele functiebeperking, maar is sprake van een beperking *in de verwerking* van geschreven taal. Dit valt niet onder de huidige uitleg van artikel 2.6 j^o. 2.13 Rzv, aldus de zorgverzekeraar.

Juridisch kader

De aanspraak op uitwendige hulpmiddelen gerelateerd aan stoornissen in de visuele functie is geregeld in artikel 2.6 onder f j^o 2.13 van de Rzv.

Uitgaande van de ICF-classificatie kan een splitsing worden gemaakt tussen de hulpmiddelen ter correctie van stoornissen in de visuele functie (classificatie functies) en hulpmiddelen die een compensatie bieden voor beperkingen die een persoon met een visuele beperking ondervindt bij het uitoefenen van bepaalde activiteiten (classificatie activiteiten en participatie). Deze splitsing is tot uitdrukking gebracht in de onderdelen a en b van het eerste lid.

Onder de functiegerichte omschrijving in het eerste lid, onderdeel b, vallen twee soorten hulpmiddelen, te weten:

- Hulpmiddelen ter compensatie van beperkingen in het lezen, schrijven of gebruik van telecommunicatieapparatuur;
- Hulpmiddelen ter compensatie in beperkingen bij het om obstakels heenlopen of bij de oriëntatie.

De huidige beeldschermloep van verzoekster en de OrCam® MyReader 2.0 vallen onder de aanspraak van het eerste lid, onderdeel b, hulpmiddelen ter compensatie van beperkingen in het lezen, schrijven of gebruik maken van telecommunicatieapparatuur.

Redelijkerwijs aangewezen op

Volgens artikel 2.1, derde lid, van het Besluit zorgverzekering (Bzv), heeft een verzekerde slechts recht op een vorm van zorg of een dienst voor zover hij daarop naar inhoud en omvang redelijkerwijs is aangewezen.

Doelmatig

Vervolgens is het uitgangspunt dat de doelmatigheid een onderwerp is dat behoort tot de verantwoordelijkheid van de zorgverzekeraar. Hierbij kunnen de kosten in overweging worden genomen. De verstrekking moet niet onnodig duur zijn. Van een onnodig dure voorziening is sprake als in plaats van deze voorziening goedkopere adequate, alternatieve hulpmiddelen voorhanden zijn.

Beoordeling

De informatie in het dossier is medisch en juridisch beoordeeld.

De OrCam® MyReader 2.0 is een relatief nieuw hulpmiddel, bedoeld om teksten voor te lezen. Het bestaat uit een lichtgewicht camera met kleine speaker, die gemonteerd wordt op de bril (brillenpoot).

---

¹ www.zorginstituutnederland.nl/publicaties/standpunten/2018/11/15/zvw-geschil-vergoeding-van-een-hulpmiddel-vanwege-visuele-problemen-door-een-hersenaandoening

Verzoekster heeft een CVA doorgemaakt met hematoom ter plaatse van de basale ganglia rechts. Daarnaast heeft zij regelmatig uveïtis vanwege de ziekte van Bechterew.

Bij onderzoek door Koninklijke Visio wordt een gezichtsscherpte beiderzijds van 1.0 gevonden, de leesvisus is onder optimale omstandigheden 0,8 maar dit betreft goed afgebakende stukjes tekst. Er is hierbij sprake van crowding, waardoor verzoekster bij een tekst snel het overzicht verliest. Door crowding heeft verzoekster moeite met waarnemen van details tussen andere visuele informatie, en ook met o.a. het vinden van spullen tussen andere spullen en herkennen van personen in een groep/menigte. Het perifere gezichtsveld van beide ogen vertoont geen afwijkingen. Uit screenend visueel perceptieonderzoek komen aanwijzingen voor stoornissen in de visuele aandacht en snelheid van informatieverwerking. In eerste instantie is een mobiele beeldschermloep, Compact 7HD, aangevraagd ter compensatie van het lezen. Volgens de aanvraag van Visio (mei 2020) had verzoekster, blijkens visueel functieonderzoek uit 2018, minder last van crowding bij een vergroting van 2x en had verzoekster toen een voorkeur voor een vergroting van 2,5-3x.

In december 2020 wordt verzocht deze om te ruilen voor een OrCam MyReader 2.0, nadat deze gedemonstreerd werd bij Low Vision Totaal. Volgens Koninklijke Visio blijkt de mobiele beeldschermloep in gebruik minder geschikt te zijn voor het lezen van papieren dan in eerste instantie gedacht werd. De beeldschermloep wordt weinig tot niet gebruikt door verzoekster, omdat het lezen ondanks vergroting veel inspanning kost (visuele crowding). De OrCam biedt specifieke informatie auditief aan door middel van wijzen met de vinger, waardoor verzoekster niet vermoeid raakt door lange teksten. Zij verwerkt auditieve informatie vlotter en het kost minder inspanning dan visuele informatie, aldus de optometrist van Koninklijke Visio. Verzoekster geeft aan dat zij onmogelijk lange teksten kan lezen, als gevolg van crowding door het niet-aangeboren hersenletsel ziet zij bij lange teksten letters over het hoofd en haalt zij alle letters door elkaar, waardoor het lezen van langere teksten onmogelijk wordt. Van de firma Babbage heeft zij de OrCam een week in bruikleen mogen gebruiken en zij kwam al erg snel tot de conclusie dat dit een fijne oplossing is voor haar situatie.

International Classification of Functioning, Disability and Health (ICF)

De vraag die beantwoord moet worden is of de visuele crowding van verzoekster valt onder de functiegerichte aanspraak van de Rzv. Deze functiegerichte omschrijving in de Rzv gaat uit van de International Classification of Functioning, Disability and Health (ICF, zie <https://class.whofic.nl>).

In eerste instantie zal bij stoornissen in de visuele functie gedacht worden aan problemen met het oog zelf.

Uitgaande van de ICF is het Zorginstituut echter van oordeel dat mensen met visuele waarnemingsproblemen als gevolg van NAH (mogelijk) ook in aanmerking kunnen komen voor hulpmiddelen ter compensatie van beperkingen in het lezen (waaronder voorleesapparatuur) op grond van artikel 2.6, onderdeel f, van de Rzv.

Visuele problemen bij hersenaandoeningen / NAH kunnen heel divers zijn en hangen af van de oorzaak, de aard en de precieze plaats van het hersenletsel.

Klachten die kunnen voorkomen zijn onder andere:

- een verminderd gezichtsvermogen (waaronder wazig zien, 'anders zien'),
- gezichtsvelduitval (zoals hemianopsie, kwadrantanopsie),
- gestoorde oogbewegingen (zoals het niet vloeiend kunnen volgen, niet goed kunnen fixeren, nystagmus),
- oriëntatieproblemen,
- problemen in complexe visuele situaties.

Bij complexe visuele situaties gaat het om problemen in het waarnemen van veel informatie tegelijk (simultaanperceptie) en om selectie van de juiste informatie. Dit wordt extra bemoeilijkt als er ook gestoorde oogbewegingen zijn, waardoor langere tijd fixeren niet mogelijk is. Bij deze complexe visuele situaties kan men dan last hebben van 'crowding': de gezichtsscherpte is beduidend lager wanneer symbolen (letters, woorden) in een rij of groep staan, dan wanneer deze één voor één worden aangeboden.

In de ICF kunnen visuele problemen die bij hersenletsel optreden worden gecategoriseerd onder de functies:

b1 Mentale functies -> b140-b189 'Specifieke mentale functies'

b2 Sensorische functies en pijn -> b210-b229 'Visuele en verwante functies'

Specifieke mentale functies:

Perceptie (b156) Specifieke mentale functies gerelateerd aan het herkennen en interpreteren van sensorische stimuli →

Visuele perceptie (b1561) Het onderscheiden van vorm, grootte, kleur en andere visuele stimuli;

Visuo-spatieële perceptie (b1565) Het met behulp van visus onderscheiden van de relatieve positie van objecten in de omgeving of in relatie tot de persoon zelf.

'Lezen' kan in de ICF onder 'Specifieke mentale functies' worden ondergebracht. Dit kan zijn zowel onder 'Visuele perceptie' (b1561: *Het onderscheiden van vorm, grootte, kleur en andere visuele stimuli*), als onder 'Mentale functies gerelateerd aan taal' (b167, Specifieke mentale functies gerelateerd aan het herkennen en gebruiken van tekens, symbolen en andere componenten van een taal → *mentale functies gerelateerd aan taalreceptie* (b16701: aan receptie van geschreven taal)).

Visuele en verwante functies:

Visuele functies (b210) → Gezichtsscherpte (b2100); Gezichtsveld (b2101, inclusief stoornissen zoals anopsie); Kwaliteit van visus (b2102);

Functies aan oog verwante structuren (b215) → interne en externe oogspieren, ooglid, traanklieren

Gewaarwordingen van oog en verwante structuren (b220) → vermoeid, droog, prikkend, drukgevoel, spanning, brandend, irritatie

Visuele en verwante functies, anders of niet gespecificeerd (b229).

Inbegrepen bij 'Functies van aan oog verwante structuren' (b215) zijn 'functies van externe oogspieren, met inbegrip van willekeurige en volgbewegingen en fixatie van het oog', en 'stoornissen zoals bij nystagmus'.

Overlap en onderscheid

Voor de meeste problemen met het zien is de ICF 'visuele en verwante functies' duidelijk en bruikbaar voor het bepalen van de aanspraak op visuele hulpmiddelen. Daarnaast is er een grijs gebied c.q. overlap tussen 'visuele

functies' en 'mentale functies'. Juist in geval van problemen met het zien als gevolg van hersenaandoeningen is het onderscheid tussen deze beide functies in de ICF niet altijd consistent.

Zo zijn de in de ICF onder 'visuele functies' gecategoriseerde stoornissen qua oorzaak (causaliteit, locatie) niet per definitie stoornissen 'gerelateerd aan het oog of verwante functies', en omgekeerd kunnen stoornissen die onder 'mentale functies' gecategoriseerd worden juist een oorzaak hebben die in de ICF onder 'visuele functies' benoemd is.

Een voorbeeld van het eerste is hemianopsie (halfzijdige gezichtsvelduitval). Dit wordt veroorzaakt door een stoornis in de hersenen, veelal een CVA. De 'ogen en verwante structuren' zijn intact; in feite gaat het bij (hemi)anopsie om een stoornis in de perceptie, namelijk in de aankomst en verwerking van de visuele prikkel in het achterste deel van het visuele traject, de occipitale hersenschors. In de ICF is anopsie echter niet onder 'perceptie' (mentale functie) ingedeeld, maar onder 'visuele functie'.

Op grond hiervan kan gesteld worden dat bij de 'visuele functie' kan worden uitgegaan van het visuele systeem dat, zoals ook in de literatuur genoemd, 'loopt van het hoornvlies tot aan de occipitale schors'.²

Een voorbeeld van het tweede is 'lezen' (dat onder mentale functies geschaard wordt) in geval van stoornissen in de 'volgbewegingen en fixatie' of in geval van 'nystagmus'. In de ICF vallen deze stoornissen in de oogbewegingen onder 'functies van aan oog verwante structuren → functies van externe oogspieren'. De externe oogspieren zelf zijn bij deze specifieke oogbewegingsstoornissen echter intact; de oorzaak van het probleem met lezen ligt hierbij in het oogbesturingssysteem in de hersenen.³

Het Zorginstituut is van oordeel dat in geval van 'uitwendige hulpmiddelen gerelateerd aan stoornissen in de visuele functie', een bredere uitleg van de op de ICF gebaseerde functiegerichte aanspraak gerechtvaardigd is, omdat de ICF zelf overlap kent.

Het voorgaande betekent dat visuele hulpmiddelen ook toegankelijk zouden moeten kunnen zijn voor de groep verzekerden met visuele functiebeperkingen als gevolg van een hersenaandoening als zij, analoog aan mensen met een 'stoornis in de visuele functie' beperkingen hebben zoals genoemd in artikel 2.13 en zij op eenzelfde manier baat hebben bij deze hulpmiddelen.

Uit het voorgaande volgt dat de beperkingen bij het lezen van verzoekster vallen onder de aanspraak, omdat een bredere uitleg van de op de ICF gebaseerde functiegerichte aanspraak gerechtvaardigd is. Verweerder lijkt dit op basis van de beschikbare informatie in het dossier ook te erkennen, omdat de huidige beeldschermloop van verzoekster onder dezelfde aanspraak van de Rzv valt en op basis van de functiebeperking van verzoekster kennelijk ook is verstrekt ten laste van de basisverzekering.

---

² Zie o.a. J.S. Stilma, Th.B. Voorn, 'Oogheelkunde', uit de reeks Praktische huisartsgeneeskunde, 2008, Bohn Stafleu van Loghum

³ O.a. de hersenstam en de kleine hersenen spelen een belangrijke rol in de besturing van de oogspieren. Ter informatie over nystagmus, zie o.a. www.oogartsen.nl/oogartsen/overige_oogziekten/nystagmus

Of de OrCam® MyReader 2.0 een doelmatige oplossing is voor verzoekster is aan verweerder om dit te beoordelen.

Conclusie

Het Zorginstituut is van oordeel dat in geval van 'uitwendige hulpmiddelen gerelateerd aan stoornissen in de visuele functie', een bredere uitleg van de op de ICF gebaseerde functiegerichte aanspraak gerechtvaardigd is. De ICF zelf kent immers overlap: zo zijn bepaalde visuele beperkingen als gevolg van hersenaandoeningen onder 'visuele functies' geassocieerd, maar staan in de ICF ook 'mentale functies' gecategoriseerd, die juist verband houden met in de ICF genoemde 'visuele functies'.

Bij een nauwe uitleg van de ICF wordt de toegang tot visuele hulpmiddelen beperkt voor mensen met visuele functiebeperkingen als gevolg van een hersenaandoening.

Indien deze functiebeperkingen vergelijkbaar zijn met die van mensen met een visuele stoornis zoals genoemd in de ICF onder 'visuele functie', en deze mensen met visuele functiebeperkingen als gevolg van een hersenaandoening op dezelfde manier baat hebben bij deze hulpmiddelen, dan ligt het voor de hand dat visuele hulpmiddelen ook voor deze groep toegankelijk moeten kunnen zijn.

Het advies

Het Zorginstituut adviseert op basis van de beschikbare informatie in het dossier het volgende:

Aangezien een bredere uitleg van de op ICF gebaseerde functiegerichte aanspraak is gerechtvaardigd, kan geconcludeerd worden dat de beperkingen van verzoekster (visuele crowding) vallen onder de functiegerichte aanspraak van artikel 2.13 lid 1 onder b van de Rzv. Het is aan verweerder om te beoordelen of het aangevraagde hulpmiddel doelmatig is.